

Orhan Veli'nin yüzü, yalnız yüzü yaşıyor şimdi şiirlerde

REFİK DURBAŞ

Orhan Veli. Ünlü "Yazık Oldu Süleyman Efendiye" dizesini bulup söyleyen.. Pek biçimli olmakla birlikte burnu, kulağıyla her şeyden önce insan. Bir evde oturup, bir işte çalışıyor. Ama ne başında bulut gezdirmiş ne sırtında "mühr-i nübüvvet." Ne İngiliz kralı kadar mütevazı, ne Celal Bayar'ın ahır uşağı kadar aristokrat. Malda mülkte gözü yok, ama ispanağı çok seviyor. Hele puf böreğine bayılıyor. En yakın arkadaşları Oktay Rifat'la Melih Cevdet. Pek saygın bir de sevgilisi var, ama adını söylemiyor (Onu da edebiyat tarihçileri bulsun). Önemsiz şeylerle uğraşiyor, meşgul olmadığı "ehemmiyetsiz" yalnızca "üdeba" arasında. Bilemediği belki bin bir huyu daha var. Hepsinin burada sıralamanın gereği var mı? Nasılsa onlar da bunlara benziyor.

Orhan Veli. Ölümünden sekiz yıl önce, yani henüz yirmi sekiz yaşındayken böyle çiziyor yaşamının resmini "İnkılapçı Gençlik"te çıkan "Ben Orhan Veli" adını taşıyan şiirinde.

Bir de yirmiden fazla baskıya ulaşan şiir kitapları: "Garip", "Vazgeçemediğim", "Destan Gibi", "Yenisi", "Karşı."

Nasrettin Hoca Hikâyeleri. Nesir Yazıları, Edebiyat Dünyamız, Bütün Yazıları.

Şiirden oyuna on iki çeviri kitabı.

Bir de edebiyatımızda en büyük kavgalardan birini çıkarması.

Orhan Veli. Otuz altı yıla sığan bir yaşam dilimi üzerine bugün onun ölümünün tam otuz beşinci yılında başka söze gerek var mı? Neydi onu dünden aşırıp bugüne ulaştıran?

Orhan Veli (1914-1950)

Cemal Süreya'nın deyişiyle "şiire kasket giydirip onu sivilleştirmedi mi?"

Öyküde Sait Faik, şiirde Orhan Veli. Edebiyatı devlet katından halkın arasına indirmediler mi? "Göllerde bu dem bir kamış olan" şiiri, "rakı şişesinde balık" haline dönüştürmediler mi? Sırtlarından "mühr-i nübüvvet"i çıkarıp, halk arasında halk gibi kasketle, pazen gömlekle dolaşmadılar mı?

Bu soruları ancak "doğru"yla karşılayabiliriz bugün.

Bu kavgayı yaparken de bunun bedelini özellikle Orhan Veli'nin yazılılarıyla değil, şiiriyle ödemesi. Bu, "doğru"nun arka yüzü de bu olabilir.

Orhan Veli, edebiyatta eskiye karşı verdiği kavgayı yalnız ve yalnız şiirleriyle, yani "yeni" şiirin nasıl olması gerektiğini "bizzat" o şiiri yazarak verdi de denebilir.

Mısra yok bu şiirde, ölçü yok, müzik, imge, kafiye yok. Güzellik de yok. "Sıradan" insanın "sıradan" şiiriydi yazılması

amaçlanan.

Gün olur, denizden yeni çıkmış ağların kokusunda alıp başını giden, gün olur, başına kadar mavi, başına kadar güneş, gün olur deli gibi yelkovan kuşlarının peşi sıra ada ada dolaşan.

Nice taklidi silindi

Bu hayatın "olağan" şiirini yazması, taklitlerinin olağanüstü çoğalmasını sağladı da denebilir. Şiiri eskimeye yüz tuttuysa, daha doğrusu eskir gibi olduysa taklitlerinin çoğalması yüzünden otuz beş yıl sonra o iliklerinde duyduğu yaşama sevinci, onun şiirinde hâlâ yeni bir şeylerin durduğunu, yeni bir şeylerin yaşadığını seziniyor. Çünkü nice taklidi silinip gitti, onun şiiri ise hâlâ yazıldığı günlerdeki gibi dimdik ayakta.

Bu da az şey mi?

Şiirini Nazım gibi bir felsefi temele oturtmadığı söylenebilir. Hatta şiirinin tarihi, coğrafi sınırlarının belli olmadığı da ileri sürülebilir. Ama zaten bunlar da Orhan Veli şiirinin kaygıları değildi ki.

Ölümünden otuz beş yıl sonra geriye baktığımızda bütün dar kalıpların dışında özlediği gibi yaşamak isteyen bir insanın şiirini yazmasıyla hâlâ da gündemde değil mi kavgası?

Rauf Mutluay'ın dediği gibi, belki de "yaşamayı bu kadar cömertçe özlediği içindir ki genç öldü" Orhan Veli.

Daha yaşasaydı şiirini hangi koyaklardan geçirdi diye yerinmenin bir anlamı yok bugün. Şiirin burcuna diktiği yerde öylece durup duruyor yaşama sevinciyle "avare" bayrağı, "meşgul olmadığı 'ehemmiyetsiz' sadece üdeba arasında."

İstanbul'da Boğaziçi'nde, Veli'nin oğlu bir fakir Orhan Veli olarak. Tarifsiz kederler içinde. Fıstıklar arkasından beyaz bir ayın doğuşunu kalbinin vurduğundan anlayarak. Bakakalıp giden geminin ardından dünya güzel diyerek, ama kendini denize atamayarak.

Dünya güzel diyerek genç ömründe "basitlik, iptidallik, alelâdelik saplantılarından" sıyrılıp "tek insanın halinden insanlığın haline doğru" nice genç şiirlerin ilk dizelerini kaleme almaya hazırlanırken.

"Şairce yaşamak" tutkusunu yüzünden asla silmeyerek, genç öldü.

Yüzü, yalnız yüzü yaşıyor şimdi şiirlerde...

